

Mfumo wa Udhhibiti wa Hatari wa UNDP kwa Mpango wa PVE: Marejeleo ya Haraka

Habari iliyo hapa chini imefupishwa na kubadilishwa kutoka: *Mfumo wa Mpango wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa - Udhhibiti wa Hatari kwa Kuzuia Mipango ya Ukatili (PVE): Dokezo la Mwongozo kwa Wataalamu*

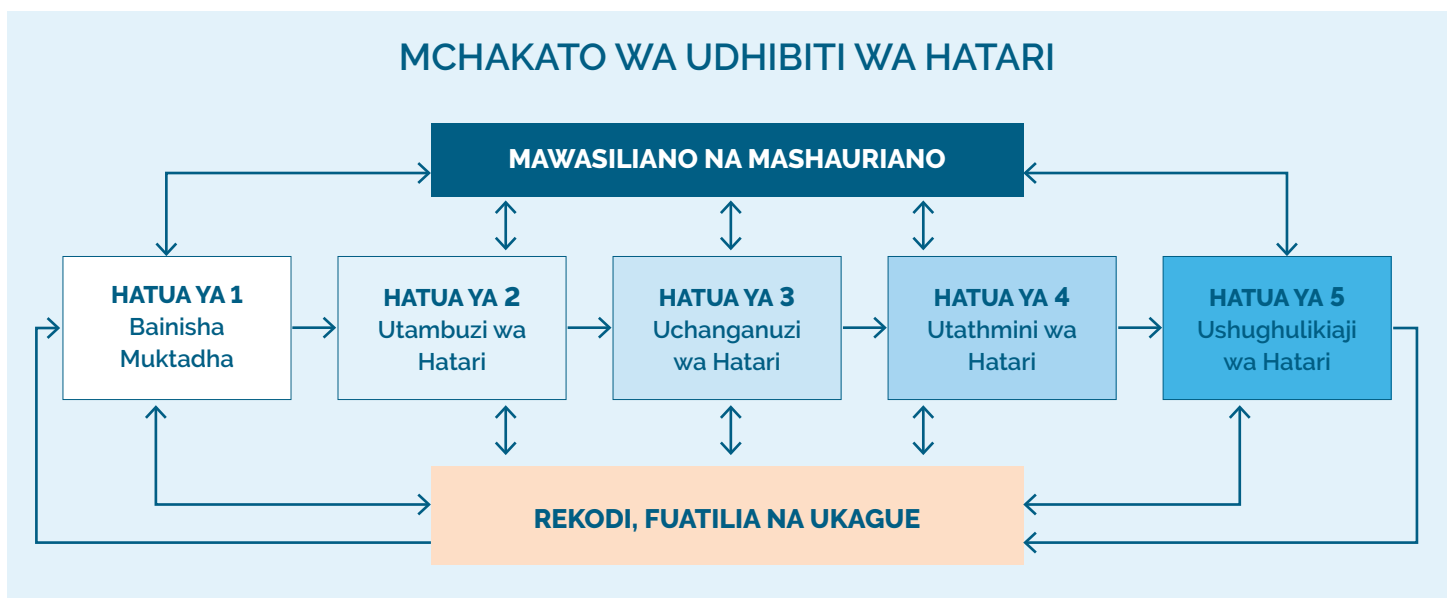
Mkakati wa Udhhibiti wa Hatari wa mradi husaidia kutambua na kudhibiti hatari za PVE kwa njia ya kina na inaungwa mkono na mbinu ya udhibiti wa hatari iliyojengwa juu ya:

1. Kanuni '**muhimu**' zinazoongoza uundaji wa mfumo wako wa kudhibiti hatari na kusaidia kuhakikisha kuwa mpango wa PVE unafuatilia hatari kwa karibu iwezekanavyo. UNDP ilifafanua kanuni muhimu zifuatazo za utayarishaji wa PVE kulingana na utafiti na uzoefu wake: uchambuzi wa muktadha; unyeti wa migogoro na 'usidhuru'; usimamizi unaozingatia matokeo na, mbinu inayozingatia haki za binadamu.
2. '**Mfumo**' unaokubali mbinu yako ya jumla ya udhibiti wa hatari. Inajumuisha sera na taratibu zilizowekwa ili kutekeleza mchakato wa usimamizi wa hatari; hii ni pamoja na: upeo wa zoezi; rasilimali watu na fedha ambazo zinaweza kugawiwa mchakato na hatua za kupunguza hatari; muda unaopatikana ili kukamilisha mchakato huo; na kiwango cha hatari - na katika maeneo gani - uko tayari kukubali na kutokubali.

KIDOKEZO: kama UNDP inavyopendekeza, unaweza kurekebisha kanuni hizi kulingana na uzoefu wako mwenyewe na/au mazingira ambayo unafanyia kazi. Kwa mfano, katika Mwongozo huu, tunatanguliza Maendeleo Mazuri ya Vijana kama njia ya kuwashirikisha vijana ipasavyo katika hatua zote za mradi. Je, kanuni za PYD zinaweza kuwa muhimu kwako unapokuza Mkakati wako wa Kudhibiti Hatari?

3. 'Mchakato wa usimamizi **wa hatari**' (mchakato wa RM) unahusisha utumiaji wa taratibu wa hatua tano muhimu (kuweka muktadha, kutambua, kuchanganua, kutathmini na kutibu hatari za PVE) pamoja na mawasiliano thabiti na washikadau wakuu na ufuatiliaji wa mara kwa mara. Mafunzo yaliyopatikana wakati wa mchakato wa RM yanaweza kurudi kwenye mfumo.

MCHAKATO WA UDHIBITI WA HATARI

Hatua ya 1: Kuelewa Mukstadha

Mukstadha wa ndani unajumuisha: utawala na miundo ya shirika; michakato ya uwajibikaji; sera husika, malengo ya jumla na utamaduni. Kuanzisha uelewaji wazi na wa pamoja kuhusu kile ambacho shirika lako linatarajia kufikia na mipango yake ya PVE ni muhimu katika hatua hii. Mukstadha wa ndani unapaswa pia kujumuisha mjadala wa upeo wa shughuli za usimamizi wa hatari; ni muhimu kuzingatia gharama, rasilimali (nyenzo na binadamu), uwezo na ikiwa uwezo wa ziada unahitajika, na ni aina gani ya nyaraka inapaswa kuzalishwa.

Mukstadha wa nje unajumuisha mukstadha mpana ambapo mpango wa PVE itafanyika, ikijumuisha mienendo ya kisiasa, kijamii na kiuchumi, kitamaduni, kiusalama, kimazingira, kifedha, kidini na mengine. Mienendo hii inaweza kuwa katika ngazi ya eneo, kitaifa, kikanda au hata kimataifa, na mwingiliano kati ya mambo haya tofauti unapaswa kuzingatiwa. Sababu za nje kwa ujumla ziko nje ya udhibiti wa shirika au shughuli yako, na, kwa hivyo, hujumuisha hatari muhimu zinazohitaji kuzingatiwa wakati wa kuunda mkakati wako wa kudhibiti hatari.

Mambo mawili muhimu ya kuzingatia wakati wa hatua ya 1:

Mara kwa mara, tofauti kati ya mambo ya ndani na nje inaweza kuwa si bayana au kufanana; inasaidia, kwa hivyo, ni muhimu kutafakari yote mawili kwa wakati mmoja.

- Sehemu ya kuelewa mukstadha ni pamoja na kuunda kigezo chako cha hatari (ona Kisanduku cha 1), ambacho kinatokana na ufahamu wa hamu ya hatari ya shirika lako. Hamu ya hatari inaweza kufafanuliwa kama usawa kati ya faida zinazoweza kutokea kwa kukumbatia hatari na vitisho vinavyohusishwa na hatari kama hizo; kujua mapema ni aina gani ya usawa ambayo shirika lako lingependa kupata husaidia kukuongoza wakati wa kufafanua mkakati huu na husaidia kuhakikisha uthabiti. Hatua ya 3 inajumuisha maelezo zaidi.

Sanduku la 1

Vigezo vya hatari vinaweza kuzingatiwa kama mchanganyiko wa 'mistari nyekundu'/maeneo ya kutokwenda' kwa upande mmoja, na maeneo ambayo una uhuru zaidi wa 'kusukuma mipaka' kwa upande mwingine. Kwa mfano, shirika lako linaweza kuamua kwamba halitachukua hatari zozote za kiuaminifu (kwa mfano, hatari ya kufadhili watu binafsi/CSO zilizo na viungo vya vikundi vya itikadi kali), na nia ya kukubali hatari kama hizo itakuwa ndogo. Hata hivyo, nia yako ya kukubali hatari fulani za kisiasa inaweza kuwa kubwa (k.m. kusisitiza kujihusisha na 'wanaorejea' licha ya serikali kuwaita 'magaidi'), kwa kuwa kipengele hiki cha mpango kinaweza kuwa muhimu kwa kufikia malengo yako, licha ya upinzani unaoweza kutokea.

Hatua ya 2: utambuaji wa hatari

Nini?

Wakati wa kutambua hatari za PVE, ni muhimu kuuliza mfululizo wa maswali ya kimsingi yanayohusiana na shughuli zako ambayo yanaweza kuathiri vyema au vibaya juu ya mafanikio ya malengo au matokeo yako. Hatari zinaweza kutokea kama matokeo ya mambo ya ndani na nje, kwa hivyo ni muhimu kuchunguza na kutambua udhaifu, na uwezekano, kuhusiana na mukstadha, taasisi na mpango.

Nani?

Utambuaji wa hatari za PVE unafaa kufanywa kwa njia shirikishi - kwa kuwaleta pamoja baadhi ya washikadau katika chumba kimoja, na kwa kutekeleza mikakati ya ushiriki iliyolengwa kwa washikadau wengine inapobidi.

Vipi?

Inasaidia 'kupitia' kila kipengele cha mpango unayotathmini na washikadau husika. Unapaswa kuzingatia jinsi kila kipengele cha programu kitahusiana na mukstadha na taasisi, na jinsi mwingiliano kati ya vipengele hivi unavyoweza kuathiri mpango huo na kinyume chake. Kujadiliana, tafiti, matukio na makundi lengwa inaweza kuwa mikakati ya kutumika kutambua hatari. Inasaidia kuuliza maswali ya 'nini, wapi, kwa nini, nani, lini na vipi'. Unapojaribu kuelewa hatari uliyotambua, jiulize yafuatayo:

- Vyanzo vya hatari - 'Hatari Kutoka'. Ni hatari gani zinaweza kutokea kutokana na mukstadha, programu au taasisi?
- Aina ya hatari - "Hatari ya". Je, hali ya hatari hii itakuwaje?
 - ▶ Hatari za Rasilimali (fedha zisizotosha), Hatari za Uaminifu (kupoteza pesa kwa mfano kutokana na ulaghai), Kanuni za Hatari (inakiuka kanuni za shirika au wafadhili), Hatari za Kisiasa (kupingwa kwa mpango na wahusika wakuu), Hatari za Usalama (madhara ya kimwili), Hatari za Uendeshaji (usumbufu wa uendeshaji mzuri wa shughuli).
- Lengo la hatari - "Hatari kwa": je, hii ni hatari kwa sifa yako, uwezo wako wa kufanya kazi, au wafanyakazi wako, washirika na walengwa?

Hatua ya 3: Uchanganuzi wa hatari

Hii inamaanisha 'kufahamu' kila kitu unachojua kuhusu hatari ulizotambua na kutumia mbinu za upimaji na ubora ili kubainisha kiwango cha hatari. Kuna maswali manne kuu ya kujibiwa wakati wa awamu ya uchambuzi wa hatari kwa kila moja ya hatari ulizotambua:

1. Kuna uwezekano gani wa tukio hili / hatari kutokea? Hii inapimwa kama mseto wa ikiwa tukio linatarajiwa kutokea na mara ngapi - hupimwa kwa kipimo cha 'uwezekano mkubwa' hadi 'nadra'

Uwezekano	Tukio
Uwezekano mkubwa sana	Tukio hilo linatarajiwa kutokea katika hali nyingi
Yawezezana	Tukio hilo labda litatokea katika hali nyingi
Inawezezana	Tukio hilo huenda litokea wakati fulani
Haiwezekani	Tukio hilo linaweza kutokea wakati fulani
Nadra	Tukio hilo linaweza kutokea katika hali ya kipekee

2. Je, matokeo (au athari) ya tukio/hatari hii yatakuwa gani kwa mpango? Hii inapimwa kwa kipimo cha 'uliokithiri' hadi 'isiyo na maana'

Matokeo	Tukio
Uliokithiri	Tukio linalopelekea uharibifu au usumbufu mkubwa au usioweza kurejeshwa
Kuu	Tukio linalopelekea uharibifu au usumbufu mkubwa
Wastani	Tukio linaloongoza kwa uharibifu mkubwa au usumbufu
Ndogo	Tukio linalopelekea kiwango fulani cha uharibifu au usumbufu
Isiyo na maana	Tukio linaloongoza kwa uharibifu au usumbufu mdogo

3. Kiwango cha hatari ni nini? Hii inahusisha matriki ya hatari, ambayo hutumika kuchanganya kipimo cha kupima uwezekano na kipimo cha kupima tokeo/athari katika jedwali moja la jumla la 5x5, lililohesabiwa ili kufanya uchanganuzi kuwa mzuri zaidi.

		Matokeo				
		Isiyo na maana (1)	Ndogo (1)	Wastani (3)	Kuu (4)	Uliokithiri (5)
Uwezekano	Uwezekano mkubwa sana (5)	Kati (5)	Juu (10)	Juu (15)	Juu Sana (20)	Juu Sana (25)
	Uwezekano (4)	Kati (4)	Kati (8)	Juu (12)	Juu (16)	Juu sana (20)
	Inawezezana (3)	Chini (3)	Kati (6)	Juu (9)	Juu (12)	Juu (15)
	Haiwezekani (2)	Chini (2)	Chini (4)	Kati (6)	Kati (8)	Juu (10)
	Nadra (1)	Chini (1)	Chini (2)	Kati (3)	Kati (4)	Juu (5)

4. Uchambuzi huu unamaanisha nini kwa shirika langu? Yaani, ni aina gani ya michakato ya maamuzi au hatua zitakazochochewa na viwango hivi vya hatari, lini, vipi na nani? Unapaswa kuamua kwa pamoja kile kinachohitajika kutokea kama matokeo ya kila ngazi ya hatari iliyotambuliwa. Vitendo vinavyopaswa kuanzishwa vinaambatana na vigezo vya hatari vya shirika lako [angalia hatua ya 1].

Hatua ya 4: Utathmini wa hatari

Baada ya kuchambua kila moja ya hatari za PVE, unahitaji sasa kuzitathmini kulingana na vigezo vya hatari vilivyowekwa. Katika hatua hii, utahitaji kuanzisha majadiliano na washikadau wakuu kuhusu kama hatari hizo zinakubalika, zinaweza kuchibitiwa, hazikubaliki, n.k. Kwa kila hatari unapaswa kuzingatia faida (zinazoonekana/zisizogusika) za kuendelea dhidi ya madhara yanayoweza kutokea (pamoja na matokeo yasiyotarajiwa.)

Katika hatua hii, unaweza kutaka kuleta pamoja kazi yako katika jedwali moja au 'rejista ya hatari'. Rejista ya Hatari hukuruhusu:

- Kupanga hatari kulingana na ikiwa zinatoka kwa muktadha (ndani, kikanda, kimataifa), mpango au taasisi;

- Kutambua aina ya hatari (kwa mfano hatari za rasilimali, hatari ya kisiasa, hatari ya kanuni) na lengo la hatari (kwa mfano sifa, uwezo wa kufanya kazi, wafanyakazi/walengwa/washirika);
- Ongeza kwa alama ya uwezekano na matokeo;
- Hesabu alama ya kiwango cha hatari iliyojumuishwa;
- Eleza ni aina gani ya udhibiti uko nayo tayari ili kudhibiti hatari;
- Tambua viashirio unavyoweza kutumia kutathmini ikiwa hatari imefikwa au la;
- Onyesha ni matibabu gani ya hatari unayokusudia kutoa (tazama hatua ya 5); na,
- Onyesha 'mmiliki wa hatari' atakuwa nani. Wamiliki wa hatari ni watu binafsi ndani ya shirika wanaohusika na ufuatiliaji wa hatari fulani ya PVE. Kazi yao ni kufuatilia mabadiliko katika muktadha na/au mpango na athari zinazotokana na mabadiliko haya kwenye hatari ya 'uuzaji nyenzo'. Mmiliki wa hatari ana jukumu la kuhakikisha kuwa mchakato wa matibabu ya hatari unafanya kazi na/au kuanzisha mchakato unaohitajika wa matibabu ya hatari inapobidi. Kwa kuhakikisha kwamba kila hatari ina 'mmiliki' unahakikisha kwamba mchakato wa usimamizi wa hatari unabaki kuwa wenye nguvu na unaoweza kubadilika.

Hatua ya 5: Ushughulikiaji wa hatari

Awamu ya matibabu ya hatari inahusisha kuamua (kwa pamoja!) jinsi utakavyoshughulikia na kupunguza hatari ulizotambua. Kuna chaguzi nne zinazopatikana:

- **Chaguo 1** - Kuvumilia hatari: Kuvumilia hatari kunamaanisha kukubali kwamba tukio linaweza kutokea. Unaweza kuamua kuvumilia hatari kwa sababu:
 - ▶ udhibiti uliopo wa kupunguza dhidi ya athari yoyote mbaya unatosha;
 - ▶ kiwango cha hatari kiko ndani ya uvumilivu wa hatari wa shirika
 - ▶ hatua za ziada hazisaidii.
- **Chaguo 2** - Tibu hatari: Kuna njia tatu za kutibu hatari, kwa lengo la kupunguza kiwango cha hatari iliyobaki yaani kiwango cha hatari mara tu hatua za ziada zikiwekwa:
 - ▶ Punguza uwezekano: Hatua hizi za kupunguza zimeundwa ili kupunguza uwezekano wa tukio kutokea.
 - ▶ Kupunguza matokeo / athari: Hatua hizi za kupunguza zimeundwa ili kupunguza matokeo/athari ya tukio iwapo litatokea.
 - ▶ Mchanganyiko wa a. na b. kulingana na asili ya hatari husika.
- **Chaguo la 3** - Hamisha hatari: Kuhamisha hatari kunamaanisha kushirikisha kampuni nyingine kuchukua jukumu la hatari na/au kusambaza dhima ya hatari; uamuzi huu unaweza kuchukuliwa katika mazingira ambayo wahuusika wengine wana uwezekano wa kuwa na hatari tofauti na/au zilizopunguzwa.
- **Chaguo la 4** - Komesha hatari: Chaguo hili linapaswa kuzingatwa ikiwa gharama zinazohusika katika kutibu hatari zinazidi faida zinazowezekeka, au ikiwa ni za juu sana. Katika hali hii, shirika hukatisha shughuli/ushiriki unaoleta hatari.

Unapopitia hatua hizi 5, hakikisha unaunganisha vipengele vivili katika Mchakato wa Kudhibiti Hatari:

1 MAWASILIANO NA MASHAURIANO

Mchakato wa usimamizi wa hatari unapaswa kuanza kwa mawasiliano na mashauriano, na juhudi hizi zinapaswa kuendelea katika kila hatua ya mchakato.

Utawatambua washikadau wote husika wa ndani na nje katika awamu ya kwanza. Kisha unaweza kuamua kubuni mkakati wa ushirikishaji wa washikadau, ukieleza kwa kina jinsi gani na wapi katika kila hatua ya mchakato unaonua kukuza mawasiliano na mashauriano. Hii inaweza kuongeza uwajibikaji, uwazi na, kwa hivyo, ufanisi wa mchakato wako wa kudhibiti hatari.

2 KUFUATILIA NA KUTATHMINI

Kufuatilia na kukagua muktadha, hatari zilizoainishwa na mchakato iliyowekwa kuzidhibiti ni sehemu muhimu na ya utaratibu wa mchakato wa usimamizi wa hatari. Inahakikisha kwamba mfumo wetu wote wa usimamizi wa hatari unabaki kuwa 'unafaa kwa madhumuni'. Hakika, mkakati wa usimamizi wa hatari lazima ubaki kuwa 'hati hai'.

Ufuatiliaji na mapitio, hata hivyo, yanapaswa kufanyika katika kila moja ya hatua zilizo hapo juu kwani mabadiliko katika muktadha wa ndani au nje yanaweza kuhitaji marekebisho makubwa ya mkakati wa usimamizi wa hatari unaoendelea, na kuisitiza umuhimu wa kuendelea kuchanganua muktadha, ufuatiliaji na mapitio.